

Csikorgott a függöny, nyílt a kopott fehér ajtó, és megszólalt az orgona. Ott zúgott a gyomromban legbelül. Később is jó, amikor hosszan szól, de amikor hirtelen felzeng a csöndből, ahhoz nincs fogható.

Poros és korhadt szag, lakkcipős, bársony hangulat. A fal piszkossárga, a padló rohad. A csillár poros, az imakönyvlapok mállanak. A papír pereg-pereg a levegőben. A nénik sírnak. A bácsiknak kalapjuk van. A gyerekek nem szaladgálhatnak. Én sem kaptam reggelit. Jankiperkor nem lehet. Ilyenkor ír be az Isten az élet könyvébe. Akit meg nem ír be, az meg fog halni. Lehet, hogy még él néhány hónapot, de a következő Jankiperig biztos meghal. Mint Mici néni. Elvitte a rák, mondta nagymama. Ilyeneket szokott mondani. Hogy tönkretette a jó szíve, meg elhagyta az esze, meg megőrijtette a nadrág. Ezt leginkább Mara nénire, anya barátnőjére mondja, aki mindig csak a nadrág után megy. Nagymama szerint ez azt jelenti, hogy ha meglát egy férfit, elborul az agya.

Szól az orgona, kitárul az ajtó, és mögötte olyan, mint a csillagos ég, csak még annál is szebb. Minden kék és arany. És akkor kiveszik a tórát, gyönyörű aranszínű oroszlánok vannak rajta, és apa segít letenni. Apának nagy, fekete süvege van, legszebb rajta a bojt. Vékony selyemszálakból van, de nem szabad megérinteni. Én mégis tudom, hogy puha és simogató. Fekete ruhája a földig ér, de ha letérdelek, látom a nadrágját. Csak kicsit lóg ki, más biztos nem is veszi észre. Apa egész nap fönt áll a tóraszekrény előtt, énekel. Mindenki őt nézi. Kár, hogy ezt nem szabad elmondanom az iskolában.

„A gyerekeknek gyomorrontása volt.” Ezt írja majd anya az ellenőrzőmbe. Neki is ezt írta be nagymama, amikor iskolába járt. A zsidók ilyenkor nem dolgoznak, és főleg nem esznek. Egész nap imádkoznak. Nagymama azt mondja, hogy ez komoly. Ő AZOKBAN az időkben sem evett egy falatot sem. Dolgozni bement, mert azt muszáj volt, de enni nem evett. Ő is mindig azt mondta, hogy hányingere van. Az 1/b-ből három gyereknek lehet ma hányingere. Nekem, a Fehérnek és a Váradinak. Mert anya megmondta, hogy ők is zsidók. De azt is mondta, hogy ne törődjek vele, mert azok nem OLYAN zsidók. Hogy milyenek? Olyanok, akik nem tartják. Nem félnek, hogy nem írják be őket az élet könyvébe. Én félek.

Nagymamával napok óta mondogatjuk, hogy milyen bűnöket követtünk el, és hogy ezekért mind bocsánatot kérünk. Csapkodjuk a mellünket, ököllel. Bár én nem emlékszem, hogy örvendtem felebarátom baján és hogy hamisan esküdtem volna. De az igaz, hogy mások vagyonát irigyeltem. A Kelemen rózsaszín babáit meg a lakókocsit, amiket Amerikából kapott, azokat tényleg. Nagyon. És az is igaz, hogy hajthatatlan vagyok néha a rosszban. De nagymama szerint ez nem olyan nagy baj, és biztos lehetek benne, hogy azért beírnak az élet

könyvébe. Ő már nem olyan biztos benne. Nem mintha olyan sok rosszat tett volna, hanem mert az ő korában sosem lehet tudni. És akkor anya ott fog sírni, ahol senki sem látja. Szerinte anya visszasírja még őt, aki az életét áldozta fel érte, de akkor már késő lesz. A lelkiismeretével meg majd neki kell elszámolnia. Én kérem az Istent, hogy mindenkit írjon be a könyvébe, az én édes anyukámat, az én édes apukámat, az én édes nagymamámat, az én édes Dodókámat. Ő most nincs itt. Dodó az én másik papám. Őt úgy kell hívni, hogy nevelőapa, de ez vacak egy szó. Én neveztem el Dodónak, de már anya és nagymama is így hívja.

Szépek a csillárok. Kár, hogy olyan piszkosak. A szekrények is a padokban. Sohase mossák ki őket. Pedig a templom olyan, mint az otthon. Apa azt mondja, azért van, hogy a katolikusoknál néma csönd van, nálunk meg, a zsinagógában mindenki beszél, mert mi a templomba hazamegyünk. Jó, de akkor miért nem takarítanak? Na, ezt mondja meg valaki! Anya pisszeg. Nekem nem lehet beszélni, csak sugdolózni. Elég unalmas. Még soha nem láttam ennyi kövér nőt. Hatalmas a mellük. Nagy a fejük, a többit nem látom. Zongoraláb! – mondaná apa, és legyintene. Még jó, hogy anya nem ilyen kövér, és nincs zongoralába. És kendője van, hál' istennek, és nem olyan hatalmas kalapja, mint a Mimi nénié. Mimi néni akkora, mint egy hegy. Neki van a templomban a legnagyobb kalapja. Idén lila. És neki van a legkisebb férje. De a férje nem jön el, mert másik templomba jár. Nem olyan zsidó, mint mi. De nem is olyan, mint a Fehér meg a Váradí. Ő olyan templomba jár, ahol nincs orgona.

– Anya! Miért jó, ha nincs orgona?

Anya pisszeg, majd otthon elmeséli. De legalább ideadja a táskáját. Máskor sose szabad turkálni benne. Pedig imádom a szemceruzáját. Olyan, mint a festékes dobozomban a rendőrautó: kék. Icike-picike. Rajzolni nem lehet vele, de nézegetni meg lehúzogatni a tetejét, azt igen. Van benne rúzs is, kicsit bűdös, de csak ilyet árulnak a lengyelek a piacon. Nagymama szerint avas az egész. Az ő lánykorában más illata volt egy rúzsnak. De hogy milyen, azt nem mondta meg. Lehet, hogy olyan, mint a kölnijéé. Tiszta és friss, amelyet úrinők használnak, és nem olyan édeskés, csábító, mint a Mara nénié. Az nem illendő.

– Jade, jaaaade, jaaaaaaade, jaaaaaaade.

Mindenki énekel. Én is. Ennek nagyon szép a dallama. Apa látja, hogy őt nézem. Hív, menjek fel hozzá. Anya mosolyog, és lök, hogy menjek. Nem merek. De aztán lejön értem egy bácsi, és felvisz. Apa mutogat. Nem szól, mert énekel. A bácsi leültet az orgonához, Era mellé. Era nagyon ügyes. Mozog keze, lába, és az orgona énekel. Mint a Muzsikus Péterben. Tényleg igaz, hogy az orgona a hangszerek királynője. Kis kék gombok vannak rajta, és Era mindig kihúz meg betol egyet. Aranyszélük van a gomboknak. Bárcsak lenne egyszer egy

ilyen gombom! Betenném az ezüst ötforintosaim közé, amiket Mimi nénitől kapok a születésnapomra. Vagy nem. Inkább betenném abba a piros pénztárcába, amit sohase viszek magammal, nehogy elveszen. Mert olyan szép. Era azt mondja, hogy ha int a fejével, kihúzhatok egy gombot. Máris int, én kihúzom, és ettől az óriási orgona egész másképp szól. És megint int, és én visszanyomom a gombot. Én, az 1/b-ből orgonálok! Ha ezt a többiek látnák! De nem látják, és el sem mondhatom nekik, mert nekem most gyomorrontásom van. Az van a tízparancsolatban, hogy nem szabad hazudni. És én meg is fogadtam, hogy soha nem hazudok. És ha mégis, azért bűnbocsánatot kell kérni. Jankiper előtt. De ha valaki Jankiper napján hazudik, azért mikor kell bocsánatot kérni? Most, vagy jövő Jankiperkor? Ha az ember hatéves, az ilyen kérdésekre még nem tudja a választ. De jó lenne, ha már nagy lehetnék! Piros körmeim lennének és festeném a szemem. Mint farsangkor. Gabi tündér akart lenni, Anett oroszlán, én meg nő. Anya kifestett, és volt ridikulóm, igazi. Sőt! Könyékgig érő kesztyűm, és még műszempillát is ragasztott nekem. De nem látta senki, mert az óvodásokat végighajtották libasorban a művelődési ház színpadán, de olyan gyorsan, hogy még a fénykép sem sikerült.

Pisilni kell. Era integet. Kalapos bácsi jön. Meleg keze van, de olyan a szaga, mintha róla se törülték volna le a port. Odakísér anyához. Anya elvisz pisilni. Hideg és bűdös a folyosó.

– Doh – mondja anya.

Anya haja koromfekete, a ruhája piros, a nyakán egy kis aranymacska. Nála mindig van összehajtogatott WC-papír, amit le lehet tenni az ülőkére, de azért így sem szabad ráülni. Persze gusztusom sem volna. Hideg van, kosz.

– Gyere, drágám, hazaviszlek ebédelni – mondja anya. Maradni szeretnék, de anya hajthatatlan. – Egy fejlődő szervezetnek enni kell! Egyébként is maszkír lesz. – Az azt jelenti, hogy a felnőttek a halott szüleikért imádkoznak, akkor pedig a gyerekeknek, ha nem árvák, ki kell menniük. – Gyere, majd délután visszajövünk a Nílére – mondja, és megborzolja a hajam.

Addigra már a felnőttek is jobbkedvűek lesznek, mert nemsokára ehetnek. Akkor már nincs sok hátra a vacsoráig. Este otthon nagymama kakaós kaláccsal vár bennünket. Az nem olyan, mint a kuglóf, nem is olyan, mint a születésnap kalács. Nagymama tejesnek hívja, és egy konyharuhával tekeri fel. A hosszú, keskeny kalácsok szétterülnek a sütőben, a tetejük megrepedezik. Nagymama minden évben elégedetlen, hogy idén nem állt úgy össze, mint tavaly. Pedig még sosem volt olyan tavaly, amikor összeállt volna. De nem számít. A jankiperi kalács már csak ilyen. A csoki, mint a csiga, folyik minden szeletében. A kakaóra habot is kapunk, mintha zsúr lenne.

– Egész napi koplalás után nem szabad mással megterhelni a gyomrot – mondja nagymama.

Az ő mamája is mindig tejes kalácsot sütött. A férje családjában – szóval a nagypapáéknál, akit nem ismertem – kakaós csiga volt az ünnep kimenetelére. De nagymama nem adta be a derekát. Felőle az anyósa – aki mellesleg csodálatos asszony volt – divatozhatott a kakaós csigájával, ő ugyan abból nem evett.

– Akkor utazunk – mondta nagymama, és Dodó reggel levette a nagy kockás bőröndöt az előszobaszekrény tetejéről.

– Minden évben elővesszük, aztán újra feltornászom, tessék mondani, minek ez a sok vacak?

– Azt sose lehet tudni, Dodókám – mondta nagymama, és nekiállt kipakolni anyáék szobájában.

Előkerült anya flitteres kisestélyije

– Ötórai teára – mondta magyarázatképp, és a fotelra dobta.

Akkor már emberemlékezet óta nem voltak ötórai teák. Az aranyszínű csillogósat maga elé is kapta.

– Aranylamé.

Rám nézett, és várta a hatást. Úgy méregette magához, hogy kiderüljön: derékban kihízta-e. Ki.

– Ebben jártál bálba? – próbálkoztam, mert nagymama báli meséi lefőzték még Pihe Palkót és a népmeséket is.

Kit érdekelt a három szerencsét próbáló fiú, ha nagymama magas katonatisztekéről, fess orvosokról, tüchtig ügyvédekről és nett fiatal lányokról beszélt, jogász- és orvosbálokról, táncparkettről, taftestélyikről és óriási csillárokról, hajnalig tartó táncról meg a petrezselymet áruló szegény lányokról? Sokkal jobban érdekelt a gardedám, mint a rőzsehordó asszony.

Dodó végre beindította a Škodát, és mi fellélegeztünk, hogy nem kellett kurblizni. Nagymama sorolni kezdte a feladatokat. Dodónak meg kellett volna esküdnie, hogy az előszobában minden este elzárja a gázt, nem felejt el, mert az nagyon veszélyes, elég egy kis szivárgás, egyetlen szikra, aztán berobban az egész. Hallani ilyet nemegyszer. Dodó viszont nem akart esküdni. Azt mondta, az gyermekes dolog, és nem is fér össze a nézeteivel. Megígéri, hogy a nagy kulccsal minden este elzárja és reggelenként kinyitja a gázt, ha

nagymama ettől megnyugszik. De tisztelettel kéri, hogy érje be ennyivel.

Zümi, a szomszéd szobából, három sajtos pogácsát is meg tudott enni. Igaz, hogy Zümi már kilencéves.

Egész nap ültünk az üdülő hátsó kertjében, az erdő szélén, a hintán, az volt a repülőnk, és történeteket találtunk ki. Mindegyikben megöltek valakit, és mi mindig kiderítettük, hogy ki csinálta. Zümi azt mondta, játszuk azt, hogy egy feleség megölte a férjét, mert az folyton bántotta, és már nem bírta tovább. A férfiak az ágyban akkor bántják a nőket, amikor gyereket akarnak csinálni. Mert amikor a tévében gyereket csinál egy pasi meg egy nőci, akkor a pasi mindig simogatja a nő mellét. Világos, hogy azért, mert az fáj neki, és hogy ne fájjon annyira. Csak azt nem értem, hogy akkor a filmekben a nők miért jelentik be mindig olyan döbbenet, hogy gyereket várnak. Hát elfelejtették, hogy mikor fáj nekik?

Szép szobánk van Dobogókőn. Az ablak két óriási fenyőre néz. Éjszaka is látni őket, világít a hold. Nagymama már alszik, én meg nézem az égig érő fákat, és beveszem az esti imába Dodót. Én Istenem, jó Istenem, becsukódik már a szemem, de a Tied nyitva, Atyám, amíg alszom, vigyázz reám. Vigyázz az én anyukámra, vigyázz az én apukámra, vigyázz az én nagymamámra, vigyázz az én Dodókámra.

Szombaton anya a tyúklábmintás nejlondzsörzé nadrágkosztümjében érkezett. Mindenki elájult. Nagymama a meglepetéstől, hogy előbb jöttek. Rögtön elszaladt beszélni a gondnoknővel, hogy kapjanak vacsorát. Nagymama mindig jóban volt mindenkivel. Délben együtt kávézott a gondnoknővel. Tudta, hogy Megyeren laknak a gyerekei, és hogy alig látja őket, mert olyan sokat dolgoznak. És hogy otthagya a részeges férjét, csak a dohányzásról nem tud leszokni, de minek is meg kiért is. Nagymama szerint jó, ha az ember jóban van az ilyen egyszerűbb emberekkel, ez is milyen tisztességes, és még hálás is, hogy egy ilyen magafajta leáll vele beszélgetni. Nem úgy, mint a többiek, nézzem csak meg, mennyire fenn hordják az orrukat, csak mert külkeresek. Mi nem vagyunk azok, de nagymama egyik barátnője elintézte a beutalót.

A vacsora is meglett, és a fél ebédlő ledőlt a székről, amikor meglátta anya nejlondzsörzé nadrágkosztümjét. Ez a mi szerencsénk, ez a Ketrin néni Amerikában. Csuda csomagokat küld. Anya gyönyörű volt, én meg nagyon büszke, hogy ő az én anyukám. Ez a mindig nevető, hosszú, fekete hajú anyuka. Ott ült a piros, hímzett függöny előtt az ablaknál, ami éppen úgy nézett ki, mint az asztalterítő az elsőben, a dobogón, Erzsi néni íróasztalán. Ott kellett a Gógös Gúnár Gedeont olvasni. Abrosznak vastag, terítőnek nem elég szép.

– Futó – mondta otthon nagymama.

Erzsi néni hülye volt, de én nem mondtam meg neki. Nem engedte, hogy szótagolás

nélkül, egybe olvassak. De hát nem lehetett rá haragudni. Még azt sem tudta, hogy íróasztalra nem illik terítőt tenni.

Anya csak tegnap érkezett, mégis tudta már mindenki, hogy ott van. Aztán amikor másnap a reggelihez rövid, tüsi hajjal jött le, az ebédlő másik fele purcant ki.

– Miért vágta le a haját? – kérdezték.

– Olyan gyönyörű természetes hullámok voltak benne! – csámcsogta egy teli száj.

Anya nevetett, de nem szólt egy szót sem. Délelőtt elárultam Züminek, hogy anyán paróka van, Amerikából kapta. Nem hitte el. Azt mondta, van olyan, hogy valaki valami műdolgát hord magán, de akkor nincs neki igazi. Gondoljak az üvegszemre meg a műfogsorra! Vagy-vagy, kettő nem fér el egy helyen. Úgyhogy ha igazat mondom, akkor a mamám kopasz. Félttem. Anya reggel rám nézett, azzal a nézéssel, ami azt jelentette, hogy titok. Mi lesz, ha kiderül, hogy elárultam? Sírni fog vagy kiabálni? A legrosszabb az lesz, ha azt mondja, csalódott bennem. Addig rugdostam a kavicsokat, míg bevallottam anyának, hogy elárultam a titkát. De anya csak nevetett. Odahívta Zümit, és azt mondta neki, hogy húzza meg a haját, de teljes erejéből. Zümi meghúzta. Anya csak biztatta, hogy jobban, teljes marokkal! Zümi akkorát rántott, hogy a paróka a kezében maradt. Ijedten dobta el, mintha egy halat fogott volna ki. Anya hosszú haja a vállára omlott. Megrázta és nevetett. A hullámok a vállán, amiket olyan nagy gonddal tekerhetett indulás előtt a kövér és szúrós zöld csavarókra, kócosan, de megvoltak.

Anyáék hazamentek. Elmúlt a hétvége. Akkor meg apa érkezett. Autóval jött, ez az első kocsija. Moszkvics. Vadonatúj. Még sosem ültem új autóban. Guszti, a Škodánk éppen kétszer annyi idős, mint én. Bűdös, folyton meg kell állnunk, mert különben hányok. Ez a Moszkvics gyönyörű. Apa kirándulni visz. Azt mondja, fogódkodjak, most megmutatja, mit tud egy ilyen autó, de előbb mondjam meg a nagymamának, hogy csak ebéd után jövünk vissza, vele ebédelek. Nagymama nem örül. Nekem azt mondja, hogy egy friss jogosítvány életveszélyes, apának meg, hogy ne hajtson gyorsan, és hogy ebédről szó sem lehet, nem lopja ő a pénzt, ki van fizetve. Apa rosszkedvű. Megengedi, hogy dudáljak, de már nem nevet. Azt mondja, megtaníthat sebességet váltani, de félek. Mi lesz, ha elrontom? Csak már vége lenne! Vissza akarok menni. Hallgatok, és nagy levegőket veszek. Az út kanyarog. Apa nem kérdezi meg, hogy ne álljunk-e meg. Nem a hányástól félek, hanem hogy lehányom a gyönyörű új autóját. Bár ha apa megkérdezett volna, én inkább pirosat szerettem volna. De ő soha nem kérdez meg semmiről. Anya szerint azért, mert ami apáé, az nem az enyéem. Ha hányanom kell, nem nyitom ki a számat. Biz' isten, én ugyan nem. És ha visszamegy ez az egész, akkor... többet nem rúgom le a cipőm orrát.

Szegény apa, eljött hozzám, és én ilyen kuka vagyok. Nem tehetek róla, a gyomrom a torkomban, a nyelvem is biztos fehér. És sebességet sem akarok váltani, pedig apa nagyon szeretné. Az olyan fiús. Még az egyes az rendben, de mi az, hogy kitolom meg hátrahúzom? Apa már háromszor elmondta, hogy rá is van rajzolta a sebváltóra, én mégis összekeverem. Azt kiabálja, hogy minden recsegés egy kitört fog a fogaskeréken, úgyhogy jobb lenne, ha végre odafigyelnék, mielőtt totálkárosra vágom az új kocsiját. Ne vágjak képeket, hanem legyek hálás, hogy tanít vezetni. Mit csináljak, ügyetlen vagyok, mindig csalódást okozok neki. Pedig igyekszem. Vagy nem eléggé? Jusst se böögök! Az olyan lányos.

Apa rosszkedvűen búcsúzik. Igaza van, borzasztóan viselkedtem. A végében sírok, nehogy nagymama észrevegye. Akkor nem engedne el legközelebb. A hányást viszont visszatartottam!

A spájzpakolás mindig azzal kezdődött, hogy nagymama megpróbálta megmagyarázni, mire jó a repedt üveg. Ez az üveg itt, példának okáért, kiváló bab tárolására. Málnaszörpnek nem jó, mert az kifolyna, de babnak tökéletes. Ugyan már, mit számít, hogy ilyen keskeny szájú üvegbe nem szoktak babot tenni! Hát nem látja anya, hogy ez citromlész üveg volt valaha, műanyagból van, úgyhogy le lehet vágni a száját, és akkor igenis jó babnak is meg sok minden másnak is. Ha Dodó példának okáért hirtelen nem tudná hová tenni a csavarjait, akkor nagyon is örülne egy ilyen formás kis műanyag üvegnek. Anya szerint költői túlzás formásnak nevezni a levágott szájú citromlész üveget.

– Jó, akkor dobd ki! – üvölti nagymama. Meg dobd ki ezt is, meg ezt is, meg ezt is, meg ezt is – és sorban veszi elő a teli baracklekváros üvegeket, amiket persze senki sem akart kidobni.

Volt, amelyikbe beleszáradt a baracklekvár, de még az is finom volt, csak önteni kellett hozzá egy kis vizet. Nagymama mesés lekvárokat főzött. Egykor. Amikor még kicsi voltam.

A pakoláshoz mindenekelőtt egy létra kellett, és az, hogy Dodó a spájz plafonja alól leemelje a hatalmas lekvárfőző lábost a szögről. A lábos meleg volt. Nagymama panaszkodott is eleget: hogy lehet, hogy a spájz a lakás legmelegebb része? Kész örület!

– Ezt is ki akarod dobni?

Nagymama a szívéhez kapott, és úgy szorított magához egy zacskót, mint a szovjet filmekben az elfogott partizán nő a csecsemőjét. A zacskóban szakadt nejlonharisnyák voltak. Amíg nagymama a spájzban mentette a menthetőt, mi bent, a szobában kiselejteztük a szekrényből azokat a harisnyákat, amelyeken már a szemfelszedő sem segíthetett.

– Ugyan, anya, ezeket már felszedetni sem lehet.

– Azt te honnan tudod?

– Onnan, hogy látom. Sőt te is látod.

– Akkor sem engedem. Majd megvarrom őket.

– Anyukaaa – mondta anya énekelve –, te még sohasem vettél fel itthon varrt harisnyát, és, gondolom, ezen a szokásodon a jövőben sem kívánsz változtatni.

– Azt te sohase tudhatod, hogy mit hoz a holnap. Lehet, hogy lesz idő, amikor még örülnél nekik.

– Ajvé. A lemez B oldala – súgta oda anya.

Nagymama visszatette a zacskót a szekrényébe, és rácsapta az ajtót. Az ajtó azonban a sok holmitól nem engedelmeskedett, és még az is kidőlt a szekrényből, ami benne volt. Ruhák, ruhák és ruhák. Olyanok, amelyeneket az én életemben még soha senki sem hordott. Ismertem őket tavalyról, meg tavalyelőttről, mindig visszaküzdötték magukat. Anya elindult feléjük, hátha idén sikerül.

– Nekem mindegy, de nézd meg, anyuka, minden kosztümöd olyan, mint a rongy. Mindig mindent újra kell vasalni, mert nem férsz el. Kérlek, engedd meg! Idén lásd be, hogy csak jót akarunk!

De nagymama dühösen, hajtogatás nélkül dobálta vissza a ruhákat. A biedermeier szekrény ajtaja recsegve csukódott. Olyan volt, mint egy bőrönd. Ha az oldalára fektettük volna, rá kellett volna ülni. De nagymama az ajtaja elé állt, és széttárta a karját, úgy védte a szekrényét a betolakodótól. Anya már sírt. Át akarta ölelni nagymamát, vagy legalább megfogni a kezét, de ő csak azt üvöltötte: Menj innen, menj innen! Most már görcsösen szorongatta a szekrényajtót.

– Hozzám ne érij, ne nyúlj az anyádhoz! Ez az én lakásom, és amíg én itt vagyok, innen senki nem visz ki semmit. Ha már nem leszek, elkótyavetyélhettek mindent, de csak az után, hogy engem már Rákoskeresztúrra vittek az én drága anyámhoz és apámhoz. Mert én nem tettem volna ilyet velük.

Anya leeresztette a kezét, és kimentünk a konyhába. Ömlöttek a könnyeim. Lehuppantunk a sámlira. Anya mintha megöregedett volna.

– Abszolút felesleges minden évben újra kezdeni, de hát mégsem lephet el a szemét,



és nem szoríthat ki minket a hatvan négyzetméterről! – nyugtatta magát.

Valamit azért mindig sikerült eltávolítani. Én például amíg nagymama megpróbálta becsukható állapotba hozni a szekrényét, kicsempésztem a lakásból a harisnyás zacskót, és levittem a kukába. Mikor visszaértem, anya még mindig a konyhában ült, magába roskadva. Nagymama pedig ott kotorászott a spájzból meg a szekrényből kipakolt holmi közt. Kibányászott a kupacból egy giccses kerámia gyertyatartót, amit sokáig a könyvek mögött bújtattunk, aztán száműztük a spájzba, és most azt reméltük, oda kerül, ahova eredetileg is kívántuk. Nagymama belekiabált a csendbe.

– Ezt is ki akarjátok dobni?

Most már nem megtört volt, mint az előbb, hanem szigorú és számon kérő. Egy kicsit csücsörített, összefutottak a ráncok a szája körül.

– Nagy! Ez iszonyú ronda, te is mindig dugdostad.

– De nem azért, hogy kidobjátok. Jó lesz ajándéknak.

És elindult vele befelé.

– Ugyan, kinek mernénk mi ilyet adni?

Nagymama válasza se méltatta anyát. Letette a kerámiát a sublódt tetejére, a kétágú ezüst gyertyatartó és a kristályváza közé, amit még nászajándékba kapott.

– Anyuka, kérlek...

– Nekem te itt ne anyukázz, menj inkább, és csinálj rendet!

Erre már anya is kiabált, hogy ilyen nincs, nem igaz, hogy ebben a házban sosem győzhet a józan ész, ő igenis kidobja azt a vacakot, ő kapta, azt csinál vele, amit akar. Nagymama erre azt üvöltötte, hogy ez viszont az ő lakása, és itt az történik, amit ő akar. És lehet, hogy itt nem a józan ész dönt, de bezzeg amikor a Kövestől elköltözött, akkor jó volt idejönni, és ne hivatkozzon neki itt semmiféle rendre, mert emlékszik, hogy micsoda vircsaft volt náluk. Napokig ott bűdösödött a spájzában egy használt zsírral teli serpenyő, úgyhogy jobb, ha befogja a száját, és nem szól semmit. Bezzeg a szegény özvegyasszonyt, aki feláldozta érte az életét, csak úgy félredobta, mint egy használt fogkefét, amire már nincs szükség, pedig ő mosta ki a szarból negyven évvel ezelőtt.

Tavaly ilyenkor, a spájpakolásnál, amikor apához értek, anya kivitte a kempingágyat a konyhába, és ott aludt, mert nem akart egy levegőt szívni nagymamával. Én meg álltam a spájzban, magamra húztam az ajtót, hogy ne halljak semmit. Majd megsültem, és elő kellett jönnöm, mert ilyenkor bezzeg nem keresett senki.

Közben nekiálltam visszapakolni. Dél volt. Máskor ilyentájt már a háborúnál jártunk. Lecsempésztem egy teljes zsák használhatatlan szemetet, nagymama csak egy újonnan

félredobott, molyette barna pulóvert talált meg, azt mondta, hogy majd még visszasírunk egy ilyen jó meleg holmit, amikor nem lesz semmink. Annak rendje és módja szerint felsorolta, mi minden veszett el, eljutottunk a velencei kristálycsillártól a százszemélyes ezüst étkészletig, érintőlegesen megvoltak az ékszerek, megemlékeztünk a muranói üvegekről, gyászbeszédet mondtunk a sosem látott perzsák felett. Nagymama ismét lepergette előttünk a mindig színes és szélesvásznúban előadott jeleneteket az ostromról, egykori házuk nyilas főhadiszállásá nyilvánításától a végjáték egyik kulcsjelenetéig, amikor nagymama egy nyilas gépfegyverével a hátában imádkozott és várt. Nem maradt ki a légópince, a gettó és a téglagyár sem. És jött a tanulság: mindig fel kell készülni a legrosszabbra, és egy esetleges újabb ostrom esetén, ha megint éhezni kell és fájni, jól jöhet még egy molyette pulóver. Nagymama vézna picit kezét, amivel a zsák száját rángatta, sírva fessegettük, és hagytuk, hogy néhány darabot visszacsempésszen. Mintha nem vennénk észre. Eközben bedugtunk a nyelve alá két fél nitromint retardot, anya próbált langyos borogatásokat tenni a homlokára, miközben ő üvöltött, mind a negyven kilójával ellenállt, ökölbe szorított kézzel hadonászott, kész közelharc volt, ahogy anya gyengéden próbálta lefogni. Hol meg hagyta, és nagyokat sóhajtott a fotelban.

– Visszasírtok még engem, ha már nem leszek, de akkor késő lesz. Akkor gondoljatok erre a pillanatra! – mutatta felénk figyelmeztetően a mutatóujját, és ebben a kijelentésben annyi erő volt, hogy bár már sokadszor hallottuk, kirázott bennünket a hideg.

Délután holtfáradtan, bedagadt szemmel vártuk haza Dodót, aki bólintásunkból tudta, hogy *idén is megvolt*, nagymama kezdődő panaszáradatát egyetlen mondattal belefojtotta. Friss borogatást hozott a szívére, mi mégsem tudtuk megbocsátani neki, hogy megint megfutamodott.

A bizományis ember azt mondta, adjuk a szegényeknek nagymama vajsínű garnitúráját, amit még a régi házból hozott.

– Barokkos faragások... tetszik érteni, „kos”, azon van a hangsúly, hogy nem igazi barokk, csak olyasmi. Szép munka, nem mondom, és nem olyan vacak préselt lemezből van, mint a maiak, már ha, ugye, tetszik érteni, hogy mire gondolok. Békebeli darab ez, látom én, én se ma jöttem a hat húszassal. De ki ad ezért ma valamit? Panelbe, ekkora ágyat? De ha be is teszik, hova fér el ez a sublót. Ne tessék itt csóválni a nagyságos asszonynak a fejét. Ez

csak a nagyságos asszonynak ér valamit. Hát most tessék már megmondani, kinek kell ma egy ilyen méretes tükör? Még csak ha fali lenne. Jó. Az rendben. De egy álló, amelyik *ennyi* helyet foglal.

Az ennyit úgy mondta, mint amikor nagymama azt suttogja egy nőről, hogy az egy ká. Nagymamának már vörösödött a feje, de erőt vett magán, nem kiabált.

– Hálósobabútorhoz mindig tartozik tükör. Így komplett.

– Komplett? Ezzel a szóval tetszik nekem jönni? Hát ki tudja ma, hogy mi az a komplett? Jó, hogy nem azt tetszik magyarázni, hogy mikor kell felvenni egy zsakettot.

– Délután.

– Köszönöm. Hol tetszik élni a nagyságos asszonynak? Ezt még az ószeres se vinné el. Tűzifának jó, mert masszív egy darab, nem mondom. Soká ég, de föl kell aprítani. Túl sok a macera. Kályha is alig van már...

– Szóval nem viszi el?

– Azt nem mondtam. Csak ecseteltem a komplikációkat. Segíték, megszabadítom ettől a dologtól itt – és körbemutatott, mintha valami gusztustalanságot látna.

– Mennyi?

– Hatszáz.

– Ezer.

– Nem tehetem, nagyságos asszony. Hát engem is ellenőriznek a vállalatnál. Képzelve el, ha ezzel beállítok. Így is, tudja, mit kockáztatok? Hatszázötven.

– Kilencszáz... – nagymama szeme szikrákat szórt.

– Hétszáz, de ez az utolsó. Elvégre nem a piacon vagyunk.

– Vigye, de aztán ne is lássam!

– Tessék elhinni, ezt senki sem vitte volna el. – A bizományis ember már tette is az asztalra a gyűrött piros százásokat. Aztán leült számlát írni. – Csak azért, mert látom magán, hogy fonhauzasz tudja, amit tudni kell. Kell? Kellett. Valaha. Hanem azért a biedermeierért ott a másik szobában elég jó pénzt tudnék adni.

– Az nem eladó.

– Azért ha meg tetszene hallgatni az ajánlatomat...

– Nem érdekel az ajánlata. De egyébként is maga mondta, hogy ilyen nagy bútorok már nem kellene senkinek. Mert a panel így meg a panel úgy.

– Mondtam, mondtam, de a bider, az más. Annak van egy speciális vevőköre. És ha ezt áthúzatnám, elég csinos darab lenne. No persze így sem ér keveset. Tetszik egyáltalán tudni, hogy ez mennyit ér? Mert az ember nem is gondolná manapság. Szerintem a fiatalok,

akik most ideköltöznek, nem is ragaszkodnának hozzá annyira. Tetszik tudni, hány Enikő szekrényest vehetnének ebből?

Nagymama mind a száznegyvenhét centijét kihúzta. De úgy tudott felállni és elindulni, hogy a bizományis ember is felugrott, és elindult kifelé. Maga elé tette kifordított két tenyerét, mintha egy tepsit akarna betolni a sütőbe, és az előbbinél egy kicsit magasabb hangon csak annyit mondott:

– Ha nem, hát nem. – Aztán az ajtóban még visszafordult. – Egyébként, tessék mondani, ehhez a bídérhez nem volt még egy szék?

– Volt, de mit érdekli az magát?

– Csak mert így nem komplett – a bizományis ember kacintott.

– Takarodjon!

– Tetszik tudni, ezért csinálom az egészet. Játék. Persze csak ha van hozzá olyan partner, mint amilyen a nagyságos asszony. Hát mit tetszik gondolni, nem mindegy nekem, hogy a vállalat mennyit keres a bolton? Mégis néha olyan, mint régen. Köszönöm, asszonyom. Csodálatosan éreztem magam. Ma már érdemes volt felkelnem... – és a bizományis ember kezét csókolt nagymamának.

– Meg kellett volna kínálnom egy kávéval – mormogta nagymama, de már az ajtócsapódás után.